

CAMPANIA ELECTORALĂ: INDICATOR AL PRINCIPIILOR DEMOCRATICE

Radj CĂRBUNE*Catedra Științe Politice*

This article represents a scientific study of the electoral process, participation in the parliamentary election campaigns of political subjects (political parties).

Considering the timeliness and degree of legal research, we emphasize that the purpose of research, is to evaluate and assess the place and role of political parties in the political system, the affirmation in our society both at the level of civil society as well as the level of governance.

The innovative and original investigation is provided by the following considerations: it was assessed in terms of analytical work and the role of parties in election campaigns; it has undertaken a thorough analysis of the goals which they propose the creation of parties, and during their activities and attitude of citizens to parties; there have been analyzed actions on the eve parties election campaigns, the cooperation between them during this period and purpose of coloperation after the campaign, taking into account the processes of democratization.

Actualitatea temei. Într-o țară democratică, alegerile sunt indicatorul atitudinii poporului față de putere și de cursul promovată de ea. În condițiile unui sistem pluripartit, alegătorii au posibilitatea de a influența real situația din țară votând forțele politice care exprimă mai adecvat aspirațiile maselor populare.

Rolul organului reprezentativ ca unul ce exprimă „interesul general”, spre deosebire de „voința (interesul) tuturor” (J.-J.Rousseau), semnifică faptul că în Parlament trebuie să fie reprezentați nu grupuri sociale aparte sau persoane, ci interese politice generale. Anume din această cauză subiectul de bază al proceselor electorale sunt partidele politice.

În regimul democratic alegerile reprezintă unica cale de a cuceri puterea. Din acest considerent, partidele politice, al căror scop este guvernarea (puterea de stat), sunt indispensabile de alegeri. Trecerea partidelor politice din societatea civilă în cea politică într-un stat democratic poate fi realizată exclusiv prin intermediul alegerilor. Alegerile reprezintă sensul existenței partidelor politice [1].

Votul este actul cel mai des întâlnit, uneori unicul mod de participare politică a majorității cetățenilor în majoritatea regimurilor politice. Alegerile libere, ținute la date prestabilite, prevăzute din punct de vedere constituțional, cu posibilitatea participării extinse a tuturor cetățenilor și cu criterii de excludere limitate numai la vârstă, construiesc, mențin, susțin și fac să funcționeze toate regimurile democratice. În caz contrar, se pot desfășura alegeri care nu sunt libere, cu șanse limitate de participare, caracterizate prin favoritisme înjosoare în campania electorală, organizate cu obiective ce urmăresc un oarecare control asupra opoziției și cu o presupusă legitimitate națională și internațională, dar cu rezultate manipulate în final. Nimeni nu ar dori să pună măcar în discuție faptul că votul democratic ar trebui să fie universal, liber exprimat, egal, direct, secret și semnificativ. Totuși, punerea în aplicare a acestor criterii rămâne destul de problematică, nu numai în regimurile implicate în procesele de trecere către democrație [2].

Timpul alegerilor fără alternativă a trecut. Democratizarea vieții publice oferă fiecărui cetățean posibilitatea de a-și exprima liber simpatiile și preferințele politice, de a beneficia de procedura alegerii structurilor puterii de orice nivel pentru a contribui astfel la prosperarea statului [3].

Campaniile electorale întotdeauna au constituit un eveniment deosebit în viața politică a societății. Anume în cadrul alegerilor organizate pe principiile democratice populația adultă are posibilitatea reală, în același timp și constituțională, pentru a-și expune atitudinea față de institutele politice din societate, față de partidele și formațiunile politice, față de anumiți lideri politici [4].

Metodologia de cercetare. Un factor important care influențează asupra comportamentului de vot îl constituie conținutul și nivelul culturii politice a grupelor sociale, în genere, și a personalității, în particular. Dacă în noțiunea de cultură politică includem atitudinea și orientările cetățenilor față de institutele politice, atunci devine clar că anume condițiile social-politice actuale constituite în societate joacă rolul determinant în preferințele și deciziile pe care le vor lua votanții la apropiatele alegeri. Tot în acest context e necesar a menționa un moment: alegătorii încă nu au acumulat o experiență suficientă, fapt ce a dus la incapacitatea unui mare număr de alegători de a se clarifica în situația politică, în platformele și promisiunile preelectorale ale formațiunilor politice sau ale candidaților independenți.

Nu mai puțin important este și factorul economic. Se știe că obținerea independenței și realizarea reformelor economice nu au adus rezultatele la care spera populația. Și mai mult, înrăutățirea bruscă a situației materiale

a provocat o dezamăgire totală, a dus la o neîncredere în toate promisiunile făcute la toate nivelurile, iar deseori și la radicalizarea vădită a conștiinței sociale a populației [5].

Constanta în timp a rezultatelor electorale structurează alegătorii în tendințe cu rate de schimbare minime, medii sau ridicate [6].

Din această distribuție rezultă atașamente de intensități diferite, de regulă, puternice, față de anumite forțe politice, generate și întreținute de legături tradiționale față de anumite orientări politice și/sau față de o anumită religie [7].

Dacă ne-am referi la comportamentul electoral, atunci el este diferit și depinde nemijlocit de circumstanțe. Sistemul electoral trebuie să fie fundamentat pe principii democratice, deoarece democrația este o formă de organizare și de conducere politică a societății de către cei care dețin puterea, ținând cont de voința, interesele și aspirațiile cetățenilor. În condițiile contemporane, conceptul de democrație este indisolubil legat de noțiunea de pluralism. Se consideră că nu poate exista democrație fără pluralism politic, afirmându-se că pluralismul este un principiu după care se asigură funcționarea democratică a societății, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești de către mai multe forțe politice și sociale aflate în competiție. O pondere esențială în campania electorală revine comunicării electorale, care reprezintă o totalitate a formelor de comunicare, printre care și publicitatea politică, folosită de către oamenii politici în competiția pentru obținerea unui mandat. Comunicarea electorală se adresează unui public diferit, în diverse situații politice, pentru a realiza anumite obiective [8].

Sistemul electoral nu este neutru. El influențează, în funcție de context, sistemul de partide. De aceea, Maurice Duverger, clasicul teoriei partidelor, considera că tipul de scrutin are rolul unei „legi aproape sociologice”. Pentru politologul francez „scrutinul majoritar într-un tur tinde spre dualismul partidelor” [9], iar „scrutinul majoritar în două tururi sau reprezentarea proporțională tinde spre multipartidism”. Această clasificare a suferit, mai ales în ultimele două decenii, atât din perspectiva studiilor empirice, cât și metodologice, multe critici [10], dar, cu amendamentele de rigoare, ea rămâne încă de actualitate.

Organismele electorale constituie o componentă esențială a infrastructurii instituționale a democrației. Prin funcționarea lor corectă organismele electorale contribuie esențial la respectarea primului criteriu al oricărei democrații moderne: existența unor alegeri libere și corecte. Fiind instituții fundamentale ale democrațiilor moderne, organismele electorale reprezintă o componentă esențială a garanțiilor instituționale că regulile jocului vor fi respectate. Dincolo de aspectele instituționale, legitimitatea politică pe care o oferă organizarea unor alegeri competitive, libere și corecte, este esențială pentru funcționarea eficientă a statului și oferă un mandat clar aleșilor în direcția promovării responsabilității, legitimității și sustenabilității democrației [11]. Într-un studiu care a cuprins 148 de țări, efectuat la nivelul anului 2000, se relevă că în 53% din țări alegerile erau organizate de organisme electorale independente, în 27% alegerile erau organizate de către aparatul administrativ al statului, dar sub supravegherea unor organisme electorale independente (cazul Marii Britanii în Europa), iar în 20% alegerile erau organizate exclusiv de executiv [12]. Literatura de specialitate folosește termenii de organisme electorale, comisie electorală, autorități electorale și organisme de management electoral alternativ, pentru a se referi la totalitatea organismelor care au rol în organizarea alegerilor.

Un lucru nu mai puțin important în perioada alegerilor îl constituie mass-media. E clar că presa scrisă și cea electronică începe maratonul electoral cu mult înaintea datei oficiale de deschidere a campaniei, revenindu-i un rol de „motor specific al campaniilor electorale” [13], de „mașină electorală” ce funcționează într-un regim continuu.

Legislația electorală definește foarte clar ce se înțelege prin alegeri libere: asigurarea dreptului de vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Numai că orice medalie, după cum se știe, e cu reversul său. Practica ne dovedește că pretutindeni, de îndată ce au fost înlăturate tot felul de limitări de cens, fără a lua în considerație nivelul culturii politice, în joc a intrat un nou factor – manipularea, capabil să anihileze o bună parte din efectele alegerilor libere. Alegătorii plonjați într-un spațiu informațional marcat de distorsiuni devin purtători ai clișeelelor și pot vota absolut liber pentru chipurile formate de propagandă. De aceea, alegerile trebuie să fie nu doar libere, dar și corecte. Manipularea este cea care subminează principiul alegerilor corecte, definite de legislație drept „șanse egale fiecărui candidat sau fiecărui partid politic (fiecărei coaliții) pentru a participa la competiția electorală, inclusiv accesul la mediile de informare” [14].

Influența alegerilor asupra vieții societăților contemporane se observă în importantele lor funcții: 1) articularea și reprezentarea diferitelor interese ale populației; 2) controlul asupra instituțiilor puterii. În rezultatul alegerilor se creează un institut important de control al conducerii – parlamentul, guvernul, președintele; 3) legitimarea și stabilizarea sistemului politic și, de asemenea, legitimarea instituțiilor concrete ale puterii: parlamentul, guvernul, președintele; 4) răspândirea comunicațiilor, relațiile conducerii dintre instituții și cetățeni; 5) mobilizarea corpului electoral asupra deciziilor problemelor sociale actuale, asupra acțiunilor politice

importante ale țării; 6) socializarea politică a populației, desfășurarea cunoașterii politice a ei, participarea politică; 7) recrutarea elitei politice, generarea programelor de reînnoire a societății.

Funcțiile alegerilor sus-menționate se îndeplinesc doar în sistemele politice democratice, în care însuși procesul electoral poartă un caracter democratic [15].

Concluzii. Domeniul electoral este vast și dinamic, el nu se limitează la momentul alegerilor periodice, ci se prezintă ca un continuum de activități care se finalizează prin alegeri. Alegerile parțiale, alegerile anticipate sau referendumurile formează un întreg funcțional care trebuie gestionat permanent [16].

Orice proces electoral trebuie monitorizat. Observatorii naționali, precum și cei internaționali trebuie să beneficieze de toate oportunitățile posibile de participare la monitorizarea alegerilor. Observarea alegerilor nu trebuie să fie redusă doar la ziua desfășurării alegerilor. Observatorii acreditați au dreptul să asiste la toate operațiunile electorale, inclusiv la înregistrarea candidaților și, în caz de necesitate, a alegătorilor, precum și în campania electorală. Monitorizarea trebuie să aibă ca scop determinarea încălcărilor care au avut loc înainte, în timpul sau după desfășurarea alegerilor. Observatorii acreditați trebuie să fie admiși la numărarea voturilor liber exprimate [17].

Existența partidelor politice, partidismul ca fenomen politic, reprezintă un fenomen esențial al unei vieți democratice. Între partidism și democrație există o relație directă, biunivocă, în sensul că democrația începe să se manifeste cu adevărat odată cu apariția și dezvoltarea partidelor ca instituții politice, acestea putând să desfășoare o activitate sistematică și de amploare numai într-un climat democratic autentic [18].

Așadar, corelația și interconexiunea alegeri – partid politic sunt inevitabile, dat fiind faptul că sunt componente ale unui fenomen mai vast – sistem politic.

Referințe:

1. Midrișan P. Partidele politice în procesul electoral (Cazul Republicii Moldova) // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică), nr.3 (XXX). - Chișinău: CEP USM, 2005, p.121-122.
2. Pasquino G. Curs de știință politică. - Iași: Institutul European, 2002, p.114.
3. Sobor E., Andrievschii V. Organizarea campaniei electorale și tehnologiile electiv. - Chișinău: Fundația Socium-Moldova, 1999, p.6.
4. Cărbune R. Campania electorală: indicator al democrației (abordare teoretică) // Materialele Conferinței a XIII-a Științifice Internaționale „Bioetica, Filosofia, Economia și Medicina în strategia de asigurare a securității umane”, 26-27 martie 2008. - Chișinău: CEP Medicina, 2008, p.137.
5. Frunțaș P. Campaniile electorale: comportamentul alegătorilor // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea a IX-a. - Chișinău: CEP USM, 1997.
6. Weisberg H. L'étude comparative des scrutins législatives // Revue française de sociologie. - Tome XII (Paris). - 1971. - No.2. - P.52.
7. Liopelt K. Esquisse d'une typologie des électeurs allemands et autrichiens // Revue française de sociologie. - Tome IX (Paris). - 1968. - No.1. - P.17.
8. Moroi T. Cultura politică și comportamentul electoral în condițiile modernizării societății (Cazul Republicii Moldova): Autoreferat al tezei de doctor în științe politice / AȘM, Institutul de Filosofie, Sociologie și Științe Politice. - Chișinău, 2008, p.15.
9. Duverger M. Les partis politiques. - Paris: A.Colin, 1979, p.307.
10. Seiler D-L. Partis et familles politiques. - Paris: PUF, 1983, p.33-51.
11. 25+2 modele electorale (Partea III. Organisme electorale) / Coordonatori: Sorescu A., Arpad T. Sisteme electorale. Centrul de Resurse pentru Democrație al Asociației „Pro Democrația”. - București, 2007, p.7.
12. Lopes-Pintor R. Electoral management bodies as institutions of governance (Bureau for development policy United Nations Development Program). - New York, 2000, p.121.
13. Костенко Н. Медиа в выборах. Ценностные ориентиры украинской политической прессы // Polis. - 1999. - №6. - С.85.
14. Boțan I. La ce servește dreptul de vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat? <http://www.e-democracy.md/comments/political/20090201/>
15. Spinei T. Introducere în politologie. - Chișinău: CEP USM, 2003, p.127.
16. <http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=1&l2=15>
17. Codul bunelor practici în materie electorală: Linii directoare și raport explicativ. Veneția, octombrie 2002. Culegere de documente. Știința și tehnica democrației, No.34. CDL-AD (2002) 23 rev. Traducere neoficială. http://www.bice.md/UserFiles/File/Alegeri/Texte/Codul_Venetia.doc
18. Vâlsan C. Politologia. - București: Economica, 1997, p.93.

Prezentat la 09.09.2009